

Autyzm i wybrane zaburzenia współistniejące, kiedy stosujemy leki?

Agnieszka Jarząbek-Cudo

Lekarz specjalista psychiatra dzieci i młodzieży

Konferencja Spektrum możliwości

22.04.2026r.

Plan prezentacji

1. Autyzm- wiek rozpoznania, częstość wys.
2. Zab. współistniejące z uwzgl. wieku w statystykach
3. Rozumienie zdrowia/zaburzenia psychicznego
4. Działania profilaktyczne
5. Co leczymy? Po co leczymy?

Autyzm

Lata	2010-2012 SYNOPSIS	2016 OSA	2023-2025
Średni czas oczekiwania na diagnozę	3 lata wzrost zapotrzebowania na diagnozy	1 rok	12mies-2lat (Lublin 8miesiący) 6 ośrodków nfz w woj. Lubelskim (kod od pediatrii 1708)
wiek	Autyzm-6rż, ZA-10rż.	Autyzm-4,5rż, ZA-9rż 150tys. Uczniów z orzeczeniami ks	Autyzm-4rż ZA-7-9rż, dziewczynki-10-14rż 36tys. Przedszkolaków z orzeczeniami wwr, 343tys. Uczniów z orzeczeniami
Wnioski i rekomendacje	Zwiększenie dostępu, poprawa finansowania, edukacja lekarzy pierwszego kontaktu	Rozbieżności diagnoz- metody/ ośrodki Brak standardu- dorośli Bagatelizowanie objawów- pediatrii	Nadal są powiaty w których nie ma placówek diagnozujących, większa świadomość, niedobór kadr

Skąd jest więcej diagnoz?

- Dzieci daw. dziwne, nieśmiałe, niegrzeczne
- Większa świadomość społeczna i lepiej przeszkolone kadry szkół i przedszkoli
- Wzrost diagnoz u dziewcząt
- Rozszerzenie diagnoz o osoby z wysokimi możliwościami intelektualnymi i przyspieszonym rozwojem mowy
- Późne rodzicielstwo (korelacja z ASD)
- Zwiększona przeżywalność i znaczna poprawa opieki perinatalnej (cz. wpływ na OUN)

ASD i zaburzenia współistniejące

Przedział wiekowy	Zaburzenie
2-5lat	Zaburzenia snu AFRID/unikanie/ograniczenie pokarmów-DSM-5 Padaczka
6-12lat	ADHD Zab.lękowe Zab.tikowe ODD
13-18lat	Depresja Zab. Lękowe (w tym OCD) Zab. Odżywiania Padaczka

Zaburzenie	Częstotliwość wys.	Szczyt zachorowań
ADHD	30-80%	Wiek wczesnoszkolny
Zab.lękowe	20-50%	Dzieci i nastolatki
Depresja	10-38%	Nastolatki, dorośli
Padaczka	11-39%	<5rż i >12rż
Zab.snu	50-90%	Całe życie od wczesnego dzieciństwa

Źródła: Frontiers of psychiatry 2023 Metaanalysis, Journal of Clinical Medicine 2024, Raport WHO 2021-2025 The Open Psychology Journal 2024/2025

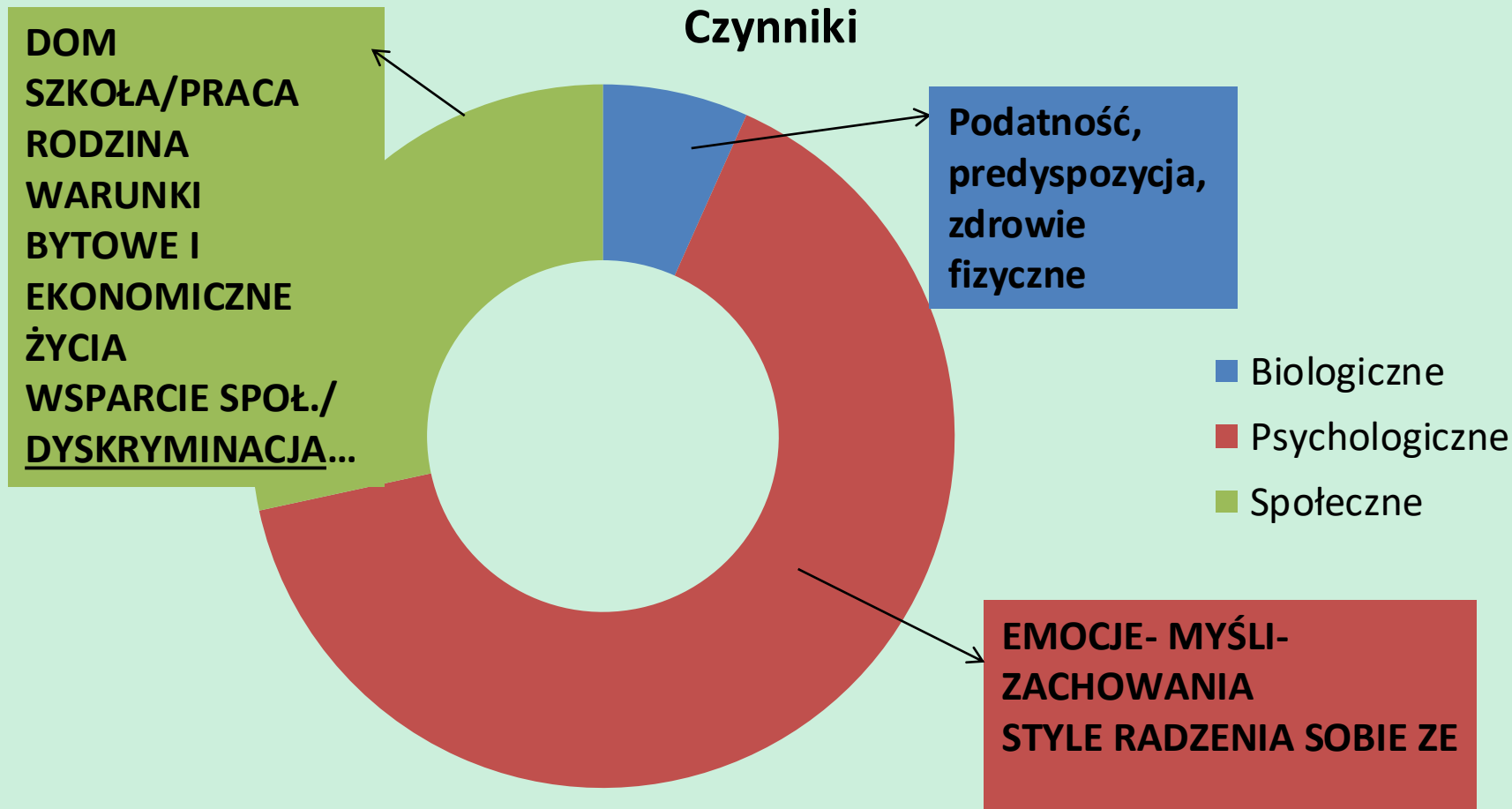
Zdrowie psychiczne wg def. WHO 2026

- To nie tylko brak zaburzeń czy chorób psychicznych
- Obejmuje:
 - Radzenie sobie ze stresem,
 - Wykorzystywanie swoich możliwości i potencjału
 - Efektywne uczenie się i pracę
 - Aktywność społeczna i relacje
- Jest integralną cz. zdrowia ogólnego i prawem każdego człowieka, niezależnie od statusu społecznego czy pochodzenia

<https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/mental-health-strengthening-our-response>

Co wpływa na zdrowie psychiczne?

Czynniki

Rozumienie zaburzeń zdrowia psychicznego

Autyzm	ADHD
1925- „psychopatia schizoidalna”	1775-ADHD dorośli
1943-Kanner 1944-Asperger	
DSM-I,II-1952-1968 Schizofrenia o wczesnym początku	DSM-I,II- uszkodz.mózgu zw. Z zakażeniem lub urazem
DSM III, 1980- autyzm dziecięcy w całościowych zaburzeniach rozwojowych	DSM III- ADD, 1987-ADHD
DSM IV 1994, ICD-10 1992- wyróżniono ZA- 3 gr.objawów	DSM IV, ICD-10- ADHD od 6rż.
DSM 5-2013,ICD-10 2022- ocena intelektu+ zab.językowych+ poziom wsparcia Zw. Z genetyką, stanem medycznym, cz.środowiskowymi, katatonią 2 gr. Objawów- 1komunikacja i interakcje społ.2ograniczone, powtarzalne wzorce zachowań, zainteresowań i aktywności,	DSM-5, ICD-11 Zab. Neurorozwojowe od 12rż. dorośli Z przewagą zab.koncentracji uwagi Z przewagą nadpobudliwości/impulsywności Postać mieszana Wpływ na funkcjonowanie

Zmiany w ICD-11

Kategoria w ICD-10	Gdzie jest w ICD-11?	Status
Zaburzenia tożsamości płciowej	Zdrowie Seksualne	Stan zdrowia (nie zaburzenie psychiczne)
Bezsenna nieorganiczna	Zaburzenia Snu i Czuwania	Odrębny rozdział medyczny
Wypalenie zawodowe	Czynniki wpływające na stan zdrowia	Syndrom zawodowy (nie choroba)
Autyzm wczesnodziecięcy, Zespół Aspergera	Zaburzenia ze spektrum autyzmu	Część wspólnego spektrum

ZABURZENIA NEUROROZWOJOWE

=

MÓZG ROZWIJA SIĘ INACZEJ

ADHD

ASD

Niepełnosprawność intelektualna

Specyficzne zaburzenia uczenia się (czytanie, pisanie, liczenie)

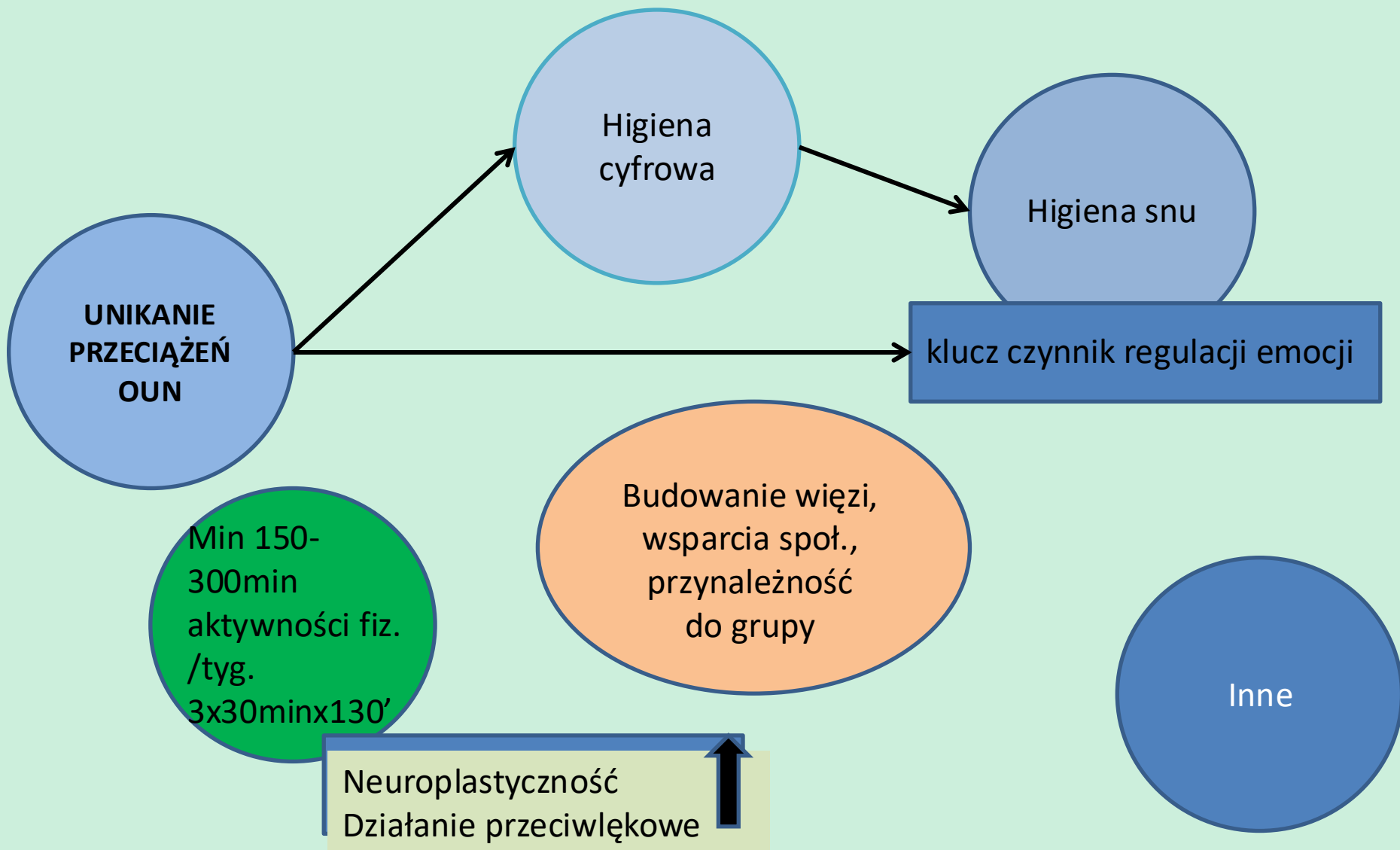
Zaburzenia ruchowe: koordynacji, stereotypie ruchowe, tiki

Zaburzenia komunikacji

Wspólne wyzwania

- Wzmacnianie zdrowia psychicznego 1.własnego 2. dzieci i młodzieży 3. dorosłych
- Pomoc w kryzysie- odpowiednie kroki, reagowanie na przemoc
- Przełamywanie stereotypów, odczarowanie chorób, zaburzeń i kryzysów psychicznych, psychiatrii i lekarzy psychiatrów
- Dostosowanie warunków edukacyjnych dla uczniów z obciążeniami układu nerwowego (zaburzeniami neurorozwojowymi)- przeciwdziałania wys. innych chorób i zab. psychicznych

WYBRANE SPOSOBY WZMACNIANIA ZDROWIA PSYCHICZNEGO

Co jest potrzebne?

- Odwaga, Akceptacja, Wzajemne zrozumienie i ustalenie wspólnego celu, korzyści dla dziecka, rodzica i szkoły płynące z diagnozy, terapii i leczenia
- Zmiana postaw

Kiedy leczyć dziecko farmakologicznie?

1. Istnieją wskazania lekarskie.
2. Przy ADHD, jeśli objawy znacznie upośledzają funkcjonowanie dziecka i są przyczyną cierpienia, a oddziaływania pozafarmakologiczne są nieskuteczne.
3. Przy współwys. Objawów lękowych, depresyjnych.
4. Leczenie chorób towarzyszących np.: padaczka
5. Krótkotrwałe wspomaganie snu.

FAKTY

Leki przywracają zachwianą w wyniku zab. Równowagę chemiczną mózgu, umożliwiając prawidłowe funkcjonowanie dziecka w szkole, w domu i wśród rówieśników

Leki na ADHD stosowane pod ścisłą kontrolą lek. ADHD nie uzależniają, a w dorosłości zmniejszają ryzyko sięgania po używki i narkotyki.

MITY

Leki otumaniają, zmieniają odczuwanie emocji

Leki na ADHD uzależniają

FAKTY

Leki pozwalają zredukować objawy, pozwalając tym samym na dojście do głosu prawdziwej osobowości dziecka.

Przyjmowanie leków w psychiatrii dziecięcej jest czasowo ograniczone- max krótko i wtedy kiedy jest to konieczne- każdorazowo długość terapii ocenia lekarz specjalista.

Nieleczona choroba działa bardziej destrukcyjnie na mózg, a leki mają działanie neuroprotekcyjne.

MITY

Leki zmieniają osobowość dziecka

Jeśli dziecko, zacznie brać leki będzie musiało je brać do końca życia

Leki są niebezpieczne dla rozwijającego się mózgu.

Siłą jest umiejętność
korzystania z pomocy wtedy
kiedy jest ona potrzebna.

Dziękuję za uwagę!